Лазюк, А. Прапаўшы подзвіг? / А. Лазюк // Голас Сенненшчыны. — 2014. — 15 лют. — С. 1, 3.

ПРАПАЎШЫ ПОДЗВІГ?

Сёння – 25 гадоў з той пары, як з Афганістана, пасля больш чым 9-гадовага знаходжання, быў выведзены «абмежаваны кантынгент савецкіх войскаў». Удзельнікамі той неаб'яўленай вайны сталі, згодна з афіцыйнымі дадзенымі, 525,5 тыс. ваеннаслужачых (у тым ліку – 62,9 тыс. афіцэраў), 69 тыс. пагранічнікаў і супрацоўнікаў КДБ, 9 тыс. міліцыянераў, больш за 21 тыс. рабочых і служачых Савецкай Арміі.

Многіх з іх родныя жывымі не дачакаліся. У ліку загінуўшых – 751 наш суайчыннік. Загінулі і ўраджэнцы Сенненшчыны: Аляксандр Галькевіч, Віктар Русачэнка, Васіль Стаселька.

Аляксандр Звярковіч на афганскай вайне прапаў без вестак. Радавы дэсантна-штурмавога батальёна знік з паста. Здарылася гэта 7 красавіка 1984 года.

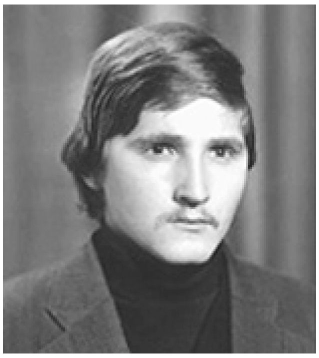

Мацярынскае сэрца

Саша Звярковіч нарадзіўся ў вёсцы Маргойцы. Як успамінаюць яго аднагодкі, настаўнікі Беліцкай СШ, хлопец нічым асаблівым не вылучаўся. Але характар, у ім адчуваўся з дзяцінства. Пасля заканчэння школы Саша падаўся ў Мінск, скончыў ПТВ. А хутка яго прызвалі ў войска для праходжання абавязковай ваеннай службы.

Палітычны каляндар дзяржавы, якая займала шостую частку тэрыторыі планеты, адлічваў гады, названыя пазней «застойнымі». Тым не менш, запіс у картцы ўліку вайскоўца «прапаў без вестак» успрымаўся дзяржаўнымі службоўцамі, супрацоўнікамі спецслужбаў амаль што як дэзерцірства.

«Прыязджалі з міліцыі, ваенкамата, нейкія людзі ў цывільным распытвалі пра Сашу ў нас, у суседзяў. Можа дзе хаваецца?» – расказвае са слязамі на вачах маці Аляксандра Звярковіча Софія Андрэеўна. Яна і зараз жыве ў Маргойцах. Крыўда, нанесеная падазрэннямі, не забыта: «Гэта ж трэба, што выдумалі – як ён мог з таго Афганістана дабрацца ў Маргойцы, калі б і выжыў?»

Пазней, калі высветлілася, што Аляксандр Звярковіч застаўся верны прысязе, не перайшоў на бок душманаў, Софію Андрэеўну з сынам Міхаілам запрашалі ў Маскву, на сустрэчу грамадскай арганізацыі, якая імкнулася дамагчыся ўстанаўлення помніка салдатам загінуўшым, прапаўшым у Афганістане без вестак. «Я разумела, што гэтыя намаганні пустыя, бесперспектыўныя, але спадзявалася – раптам пра Сашу новае што пачую», – слёзы душаць Софію Андрэеўну. Душэўная

рана маці, якая страціла дзіця, не загоіцца ніколі. А калі яе пастаянна бярэдзіць, боль становіцца невыноснай, бясследна не праходзіць. Нядаўна Софія Андрэеўна перанесла інсульт.

СЕННЕНСКИЙ РАЙОННЫЙ ВОЕННЫЙ КОМИССАРИАТ

СПРАВКА

Дана настоящая ЗВЕРКОВИЧ Анатолию Карповичу в том, что его сын ЗВЕРКОВИЧ Александр Анатольевич 1964 года рождения пропал без вести 7 марта 1984 года при исполнении обязанностей военной службы.

ОСНОВАНИЕ: Извещение командира войсковой части 53701.

СЕННЕНСКИЙ РАЙОННЫЙ ВОЕННЫЙ КОМИССАР
ПОДПОЛКОВНИК «ГРАЧЕВ»

Пошукі салдат, прапаўшых без вестак у Афганістане, працягваюцца. Аднойчы ў дом Софіі Звярковіч завіталі незнаёмыя людзі і без доўгіх цырымоній паклалі на стол … чэрап: «Гэта рэшткі вашага сына, можаце іх пахаваць. І пастаўце подпіс, што вам іх перадалі». Падпісваць паперы жанчына катэгарычна адмовілася. А вось здаць біялагічны матэрыял, каб правесці генетычную экспертызу, яна пагадзілася. Толькі вось вынікі даследаванняў Звярковічам невядомы да гэтага часу…

Табе не здрадзілі, Радзіма

На постсавецкай прасторы добра вядомы ансамбль «Голубые береты». У рэпертуары музыкаў шмат песень, прысвечаных афганскай тэматыцы. Адна – памяці ваеннапалонных, якія ў 1985 годзе ўзнялі паўстанне ў лагеры Бадабер, які знаходзіўся на тэрыторыі Пакістана. Тут на плошчы ў 500 га, жыло каля 11 тыс. афганскіх бежанцаў. Бадабер быў буйнешым вучэбным цэнтрам узброеных фарміраванняў аднаго з лідараў баевікоў Рабані. На тэрыторыі лагера знаходзіліся 6 складоў са зброяй і боепрыпасамі, 3 падземныя турэмныя памяшканні, дзе ўтрымліваліся 40 афганскіх і 12 савецкіх ваеннапалонных. «Шураві» трымалі ў кайданах,

выкарыстоўвалі для працы ў каменаломнях, для разгрузкі боепрыпасаў і здзекаваліся. Хлопцы трывалі, пакуль хапала цярпення.

Што здарылася потым, можна даведацца з розных крыніц у інтэрнэце. Шмат пісалася пра тыя падзеі ў расійскіх, украінскіх СМІ. Былі публікацыі і ў беларускіх выданнях.

… Красавіцкім вечарам палонныя забілі двух паставых (астатнія, склаўшы зброю, маліліся), захапілі арсенал і сталі рыхтавацца да бою. Што імі рухала: адчай, роспач? Ці ўсё ж была надзея, шанц вырвацца жывымі з пекла? Пра гэта мы ўжо не даведаемся ніколі. Дакладна вядома, што сярод паўстанцаў знайшоўся здраднік, афганец, які збег з крэпасці і паведаміў пра падрыхтоўку.

Бой пачаўся вечарам і ішоў усю ноч. Раніцай маджахеды Рабані разам з рэгулярнымі пакістанскімі ваеннымі часцямі пайшлі на штурм. Выкарыстоўвалася авіяцыя. Радыёразведцы 40-й савецкай арміі ўдалося зафіксаваць перамовы паміж пакістанскімі лётчыкамі і авіябазай, даклад аднаго з лётчыкаў пра нанясенне бомбавага ўдару па крэпасці. Відаць, у выніку гэтага адбылася дэтанацыя складскіх боепрыпасаў. Асколкі разляталіся на адлегласць больш за кіламетр. Загінулі 120 маджахедаў, 6 замежных саветнікаў, 13 прадстаўнікоў пакістанскіх улад. Разам з імі – ваеннапалонныя. Гэта стала вядома ў 1992 годзе, калі намеснік міністра замежных спраў Пакістана Шахрыяр Хан перадаў іх спіс.

Менавіта пасля тых падзей пад Пешаварам з’явіўся загад: «Шураві ў палон не браць».

Подзвіг Аляксандра Звярковіча ў Беларусі фактычна не адзначаны. Яго імя няма нават на помніку воінам-інтэрнацыяналістам у Віцебску. У абласным ваенкамаце наш зямляк, па-ранейшаму, знаходзіцца ў спісе прапаўшых без вестак. Праўда, указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандр Звярковіч узнагароджаны медалём «У памяць 10-годдзя вываду савецкіх войскаў з Афганістана» – пасмяротна. Іншай узнагароды за ваенныя дзеянні савецкага перыяду нашым заканадаўствам не прадугледжана.

Не прадугледжана – і не трэба. Не трэба, нават, родным. Любы напамін пра Сашу – гэта чарговая стрэмка ў сэрца маці і брата. А вось страты грамадства, якое выкрэсліла з памяці героя, краіны, што не так даўно набыла дзяржаўнасць, ад бяспамяцтва невымерныя. Яны не матэрыяльныя, яны маральныя, духоўныя.

Аляксандр Лазюк